

нського питання на сторінках французьких видань; **О. І. Макарова** (розглянула особливості перекладу заголовків статей іспанських ЗМІ в процесі формування електронних ресурсів); **Н. О. Моршна** (охарактеризувала пряму мову Президента України як об'єкт дослідження).

З підвищеним інтересом присутні вислухали доповіді співробітників інформаційно-аналітичного відділу Фонду Президентів України: **Є. В. Глушук**, **Л. І. Кукуби**, **М. М. Степченко**. Доповідачі порушили низку актуальних проблем інституту президентства в сучасному інформаційному просторі; проаналізували репрезентативний потенціал сучасних соціальних медіа в контексті діяльності структур інституту президентства; розкрили функціональні можливості систем моніторингу та їх використання інститутом президентства крізь призму публічної політики.

Завершив засідання круглого столу виступ завідувача інформаційно-аналітичного відділу Фонду Президентів України, кандидата філософських наук, старшого наукового співробітника **М. М. Хилька**. Доповідач проаналізував роль міжнародних комунікацій Президента у формуванні підтримки України світовим співтовариством з метою забезпечення її спроможності відбити повномасштабну російську агресію, досягти справедливого миру і гарантій безпеки. Виокремив низку особливостей міжнародних комунікацій Президента, серед яких: прямі звернення до народів і парламентів світу, міжнародних організацій, форумів та конференцій, університетських спільнот та аналітичних центрів по всьому світу; пряме, відверте, емоційне і наполегливе спілкування, а головне – націленість на конкретні результати.

Володимир Удовик,
директор Фонду Президентів України
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник

Давнє українське книговидання в оптиці сьогодення: до 450-ліття заснування першої української друкарні Івана Федоровича у Львові

5 жовтня 2023 р. в рамках Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек» у читальній залі відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі ІК НБУВ) відбулося засідання круглого столу «Давнє українське книговидання в оптиці сьогодення: до 450-ліття заснування першої української друкарні Івана Федоровича у Львові». До обговорення було заявлено 13 доповідей. Найактивнішу участь у роботі круглого столу взяли науковці відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства НБУВ.

Захід було приурочено 450-літтю початку роботи над першою українською книгою, надрукованою на українських теренах, – «Діяння і послання святих апостолів», більш поширена у скороченому варіанті назва – Апостол. Іван Федорович працював над друком цієї книги у власній друкарні у Львові впродовж майже року – з 25 лютого 1573 р. до 15 лютого 1574-го, що вказано у вихідних відомостях Апостола. Одночасно у львівській друкарні І. Федорова вийшов друком і перший підручник для навчання грамоти – Буквар 1574 р., в якому зазначено тільки рік публікації. Відтак і Апостол, і Буквар одночасно стали первістками вітчизняного кириличного книгодрукування, і наступного року українці святкуватимуть 450 років від часу публікації обох цих видань.

Засідання круглого столу розпочалося з доповіді завідувачки відділу стародруків та рідкісних видань ІК НБУВ, кандидатки історичних наук **Н. П. Бондар**. Дослідниця зосередилася на необхідності переосмислення постаті та доробку українського першодрукаря Івана Федоровича в контексті відходу вітчизняного наукового середовища від російської імперсько-радянської спадщини, активізованого російською збройною агресією проти України. Було розглянуто видавничу діяльність знаного видавця на тлі становлення кириличного друку, охарактеризовано примірники Апостола 1574 р. з ранніми провенієнціями, наголошено на важливості доступних для широкого кола дослідників електронних копій видання, на відзначенні цього річного ювілею підготовкою низки ювілейних

виставок і презентацій. На завершення Н. П. Бондар проанонсувала вихід друком факсимільного перевидання пам'ятки.

З великою увагою учасники круглого столу вислухали доповідь викладача Київської школи економіки, кандидата історичних наук **О. Я. Охріменка** «Україніка з колекції книг Данієля Сальтена за каталогом аукціону 1751 р.», в якій порушувалися питання каталогізації книг, дотичних до України або з української тематики, в європейських каталогах XVII–XVIII ст.; розмежування понять «славака», «московика», «русика», «україніка», «рутеника»; використання відповідної термінології для позначення територій як данина традиції або відображення поглядів укладачів каталогів.

Наступні доповіді були присвячені результатам наукових досліджень, які проводять співробітники відділу стародруків та рідкісних видань ІК НБУВ. Тематика представлених виступів відзначалася різноманітністю, охоплювала історію книговидання й окремих видань, поєднувала минуле із сучасністю.

Зокрема, наукова співробітниця ІК НБУВ, кандидатка філологічних наук **О. В. Максимчук** розповіла про київський духовний контекст у збірці проповідей «Огородок Марії Богородиці» Антонія Радвильовського на матеріалі видання, що вийшло з лаврської друкарні 1676 р., а також рукопису 1671 р., який служив для видання певним зразком або макетом. Маркери київського культурного простору (зокрема згадки про особливо шанованих у Києві святих і місцеві святині) простежуються як на рівні власне текстів, так і в їх оформленні – у малюнках-ілюстраціях або гравюрах. Така прив'язаність до київської традиції, на переконання О. В. Максимчук, була наслідком як особистої прихильності автора, так і політики церковних очільників, котрі прагнули підвищити авторитет Києва як духовного центру за умов політичної нестабільності.

Старша наукова співробітниця ІК НБУВ, кандидатка історичних наук **Ю. К. Рудакова** представила результати дослідження примірників латиношрифтих стародруків, виданих у Львові до 1800 р. у фонді відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ у контексті підготовки каталогу українських стародруків латинським шрифтом XVI–XVIII ст. Доповідачка подала кількісні характеристики львівських стародрукованих видань як загалом, так і в розрізі окремих друкарень. Охарактеризувала результати атрибуції примірників без вихідних відомостей, а також фрагментів, що дало змогу уточнити та доповнити відомості каталогу українських стародруків Я. Запасака і Я. Ісаєвича. Були також окреслені тематика і особливості художнього оформлення львівських латиношрифтих стародруків.

Старша наукова співробітниця ІК НБУВ, кандидатка філологічних наук **Н. В. Заболотна** розповіла про вшанування Почаївської чудотворної ікони Богородиці в почаївських кириличних стародруках, передовсім із фондів НБУВ. У доповіді йшлося про зображення чудотворного образу в літургійних виданнях. Історію ікони та самої Почаївської Успенської обителі висвітлено у книзі «Гора Почаївська», що витримала п'ять перевидань. Окрему увагу дослідниця приділила поетичним і пісенним творам, що прославляють чудотворну Почаївську ікону Богородиці та чудеса, здійснені через молитви перед нею, більшість із яких увійшли до знаменитого «Богогласника» (перше видання – 1790 р.), а деякі публікувалися окремо. Згадані твори, наголосила доповідачка, є важливою частиною української духовної та культурної спадщини XVIII ст.

Доповідь старшої наукової співробітниці ІК НБУВ, кандидатки історичних наук **І. О. Ціборовської-Римарович** стосувалася купівельних записів XVII–XVIII ст. на сторінках стародруків книгозбірні Луцького єзуїтського колегіуму в світлі їхньої інформативної наповненості. Дослідниця наголосила на вагомості цього виду провенієнцій в історико-книгознавчих і бібліотечно-знавчих дослідженнях як історичного джерела при висвітленні формування монастирських бібліотечних фондів, книжкової торгівлі та розповсюдження стародруків.

Молодша наукова співробітниця ІК НБУВ, кандидатка історичних наук **О. В. Петренко** зробила огляд книг XIX ст. із авторськими та народними українськими казками для дітей різного віку, що зберігаються у фонді відділу стародруків та рідкісних видань. Зокрема, було проаналізовано поділ таких творів за жанровими, віковими та мовними особливостями. Окрім того, доповідачка продовжила започатковану минулого року традицію читання кумедних текстових уривків. Цьогоріч це були уривки з казок «Москаль-товкач», «Москаль-рибалка» та «Москаль и смерть», надрукованих у другому випуску видання «Народныя южнорусскія сказки» (Київ, 1870), укладеному І. Я. Рудченком.

У виступі молодшої наукової співробітниці ІК НБУВ **А. В. Бондарчук** йшлося про ідентифікацію книг із особистої бібліотеки М. М. Лозинського. Детально аналізувалися примірники за їхнім тематичним складом.

Загалом було заслухано вісім доповідей, які, як правило, викликали запитання у присутніх, супроводжувалися зацікавленим обговоренням. Виступи фахівців продемонстрували: евристична робота з першоджерелами – примірниками із фондів бібліотек, – залишається основною формою дослідження книжкових скарбів, що є національним і світовим надбанням, вивчення історії давнього книговидання, бібліотекознавства та бібліографії давніх книжкових пам'яток. Більшість доповідей наголошували на тому, що українці мають нагоду скористатися сьогоднішнім для популяризації власного духовного спадку, зокрема пов'язаного з давніми книжковими фондами, для представлення своєї самотності світовому загалу.

Тези доповідей усіх учасників заходу, а також тих, хто не зміг долучитися до очного спілкування, доступні у збірнику матеріалів конференції.

Робота круглого столу завершилася оглядом примірників первістка українського книгодрукування – львівського Апостола 1574 р., а також інших видань Івана Федоровича. З ними ознайомила учасників заходу **Н. П. Бондар**.

Наталія Бондар,
завідувачка відділу стародруків та рідкісних видань
Інституту книгознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка історичних наук,
старша наукова співробітниця

Юлія Рудакова,
старша наукова співробітниця відділу стародруків
та рідкісних видань Інституту книгознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка історичних наук